

Prof. Dr. Katona Géza
ny. dandártábornok
1925–2016

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán 2015 novemberében tanárok és diákok, tisztelők és tanítványok ünnepi tanácskozásán köszöntötték a kilencvenesztendő *Katona Gézát*. Életútja méltatójának, *Nagy Gábornak* a szavait idézzük: „*A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet igazgatójaként az ünnepelt életútjából néhány olyan részletet emelnék ki, amely szorosan összefonódott a kriminalisztika hazai történetével.*

Az ünnepelt a Rendőrségi Szemle éléről 1961-ben került az akkor megszervezett Bűnügyi Technikai Intézetbe [...] Az ekkor kezdődött időszak volt a magyarországi bűnügyi technikai szolgálat és a szakértői tevékenység megalapozásának és fejlesztésének időszaka. Vezetésével kezdték meg máig tartó munkájukat a klasszikus kriminalisztikai szakterületek: a nyomszakértői, írásszakértői, fegyverszakértői és fotólaboratóriumok. Irányítása alatt a nemzetközi kapcsolatok széles körűvé váltak [...] Az ünnepelt a kriminalisztika tudományos megalapozásában is megkerülhetetlen, máig ható szerepet vállalt. A teljesség igénye nélkül kiemelném A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozását 1961-ből, A bűnügyi technikus kézikönyvét 1964-ből. A szakmát népszerűsítő, ismeretterjesztő A bűn nyomában. Nem utolsósorban a kandidaturát érő, filozófiai igényű azonosításméleti monográfiát, a traszológiai szakterület hazai alpművét, A nyomok azonosítási vizsgálata a büntetőeljárásban, 1965-ből. 1973-ban a kriminalisztikatörténet grandiózus összefoglalásával, A bűnperbeli bizonyítási eszközök fejlődése a XVIII–XIX. században: A kriminalisztika magyarországi előzményei című művével a tudományok doktora fokozatot szerezte meg. Ebben az időszakban lett címzetes egyetemi tanár az ELTE büntető-eljárásjogi tanszékén. Az egyetemen speciális kollégiumokat vezetett, államvizsga-bizottsági elnökként is tevékenykedett. Rendszeres óraadó volt a Rendőrtisztviselői Főiskolán. Az ünnepelt a Bűnügyi Technikai Intézetnél eltöltött tizenhárom év után az ORFK vizsgálati osztá-

lyának vezetője és csoportfőnök-helyettes lett, nyugállományba vonulásáig ott dolgozott. Harminchét év szolgálat után a nyugdíj éveiben sem pihent: tudományos munkáját töretlen lelkesedéssel napjainkban is folytatja [...] Megtisztelő számomra, hogy kilencvenedik születésnapján köszönthetem Katona Géza professzort, a tudóst és a táborno­kot. Az egész intézet nevében kívánok erőt, egészséget, boldogságot, és minden jót!”

Valamennyien, akik ott jelen voltunk, szívből kívántuk, hogy Géza bácsi még sokáig legyen közöttünk. Emberségére, bölcsességére, páratlan szakmai műveltségére napjainkban nagyobb szükség lenne, mint bármikor a múltban. Katona professzor töretlen szellemiséggel fogadta a köszöntéseket, de fizikai gyengeségét már nem tudta elrejteni. Az ünnepségről távozva egyik tanítványa, ma már ő is professzor, szomorúan jegyezte meg: a magyar kriminalisztika nagy korszaka zárul le.

Katona Géza meghalt, és valóban, vele egy korszak meghatározó személyisége távozott el örökre.

1945-ben alapos polgári műveltség birtokában, világnyelvek tudásával, jogász felkészültséggel lett rendőr, és ezen akkor senki nem csodálkozott. Magyarország a háború után válaszüthoz ért, de csak kevesen sejtették, hogy a demokrácia alig él többet három évnél. (Ezért kívánta úgy *Bibó István*, hogy az ő fejfájára kerüljön a következő szöveg: élt három évet, 1945–1948.) Katona Géza ebben a nehéz korszakban sem lett hűtlen választott hivatásához. A leendő rendőrtisztek tanáraként, bünyügyi szakemberként és a kriminalisztikát művelő tudósként megőrizte emberségét, és szellemi társával, *Kertész Imrével* a legtöbbet tette azért, hogy a rendőrködés a megbecsült szakmák sorába emelkedhessen. Sohasem adta fel a szülői házból hozott morális értékeit, amelyet a sárospataki református gimnáziumi évek csak tovább erősítettek. Ellenkezőleg, arra törekedett, hogy ezek az etikai normák a bűnüldözést is meghatározzák. Felismerte, hogy a társadalom büntől való megóvásának az útja nem a bosszú és a korlátokat nem ismerő kegyetlenség, hanem a bűn valóságának megismerése és a bűnös becsületfosztása, amire csak a tisztességes eljárás jogosult. Az eredményes és törvényes bűnüldözés legfőbb támogatóját találta meg a kriminalisztikai szaktudásban, amelynek egyik legnagyobb hazai tudósává lett.

Kiemelkedő rangot ért el, vezető beosztásokat töltött be. A tudásával és nem a hierarchiában elfoglalt helyével vívott ki tekintélyt. Hangját soha nem emel-

* Nagy Gábor: A kilencvenéves Katona Géza professzor, nyugállományú rendőr dandártábornok köszöntése. *Belügyi Szemle*, 2015/12.

te fel, de a hibákat éles szemmel fedezte fel, igaz, a kijavításukra is mindig voltak megoldásai. Nem leleplezett, hanem segített. Beosztottjai rajongtak érte, de félték is szakmai kérelhetetlenségét. Nem is véletlen, hogy egykori munkatársai közül számosan az ő iskoláját járva lettek később országos vezetők.

Csendes modorát egyesek félreértették. Nem találták eléggé harcosnak, a jó ügyért pörölnének. Tévedtek! Katona Géza szakmai fellépései mindenkor a legkorszerűbb jogállami megoldásokat hangoztatták, nem egyszer a pártállami viszonyok között szokatlanul bátor módon. Már 1969-ben kezdeményezte a bűnügyi rendőrség olyan átalakítását, ami a nyomozás előkészítő szakaszát közelebb viszi az igazságszolgáltatáshoz, és korlátozza a feltétlen engedelmességre épülő irányítási kultúrát. Azt sem félt megfogalmazni, hogy az általa ohajtott rendszerben a bűnügyi szakemberek ne viseljenek rendfokozatot. Ezzel nemcsak az akkori időket, de a jelenünket is meghaladta. Az 1973. évi büntetőeljárás kódex egyik előkészítőjeként azoknak a jogtudósoknak a sorában találjuk őt, akik a védelem jogának a nyomozásra való kiterjesztését szorgalmazták, nem is eredménytelenül. Több évtizeddel a rendszerváltás előtt vetette fel nyilvános fórumon, hogy a titkos felderítésre törvény adjon felhatalmazást. Gondolkodásmódjában nincs mit csodálkozni, ha tudjuk, hogy azon kevesek közé tartozott, akik eredetiben tanulmányozták az angol és a német nyelvű szakirodalmat. Példát a közelmúltból is említhetünk. 2005-ben a *Magyar Jog* hasábjain emelte fel a szavát az igazságügyi szakértőkről akkoriban készülő törvény szemlélete ellen, amelyik képtelen volt különbséget tenni a polgári és a büntető igazságszolgáltatás természetrajza között. A rendőrségi laboratóriumok hagyományos rendszerét megőrizni kívánó törekvésében a hazai büntetőtudományok legkiválóbb képviselői támogatták őt, sajnos hiába, ami azt jelzi, hogy a hatalom dilettantizmusa időnként képes pártfüggetlen lenni.

Katona Géza meghalt, vele valóban lezárult a kriminalisztika egy nagy korszaka. De ha nem feledjük alakját, olvassuk könyveit, tanulunk szellemi hagyatékából, akkor jöhetnek még újabb nagyszerű idők, amelyekben a rendőrködés emelkedő szakma lesz. Magyarországnak és a világnak olyan rendőrökre van szüksége, mint amilyen Katona Géza volt.

Tábornok Úr, Kedves Géza Bácsi, köszönjük munkásságát!
Nyugodjék békében!

